

HRVATSKI PLANINAR

Viestnik „Hrvatskoga planinarskoga društva“ u Zagrebu.

Jesenski zvuci.

Šuškajuć pada uvelo liše
I zrakom leprši bez broja . . .
Osamljena plače zelena žuna
I druga ptica koja . . .

Tajinstveno pucaju grančice suhe . . .
Zelenila nigdje već nema!
To priroda mati s uzdahom boli
Na mrtvački odar se sprema . . .

Kud pogledom zirnem dubravom starom,
Sve tuguje, vene i šuti . . .
I isto nebo u velebnom visu
Kô snuždeno oko se muti!

Još malo, tek malo, i umrijet će cvijeće.
Ponestat će sreće i čara.
Sa suzom je došla turobna jesen,
Da vrši službu grobara . . .

Ja smireno sjedim pod stoljetnim hrastom
I mislim i čutim i snujem.
Nad glavom mi plače zelena žuna;
Ganutljivu pjesmu joj čujem.

Osamljena, nujna u krošnji je sjela
Na najvišu grančicu golu,
A grlo joj drhće kô glasbena struna,
Kad ruka ju takne u molu . . .

Miroslav Hirc.

Na Preradovićevu vrhu.

Boraveći ovih praznika u našem gordom i romantičnom Gorskem kotaru, u ubavoj Fužini, obadjoh sve znamenitije vrhove najbliže okoline, da si nasladim oči divnim vidikom i da se naužijem svježa gorska zraka. Obadjoh ih vrlo mnogo, no nijedan mi se ne omili toliko, koliko baš vrh, što zahvaljuje svoje ime našem slavnom svećeniku Muza, Petru Preradoviću, stoga mislim, da ne bude s gorega i širu publiku s njime malo upoznati.

Preradovićev vrh uzdigao se 885 m. absolutne visine nad morem, no izgleda mnogo niži, pošto mu je relativna visina od Fužine, koja leži na podnožju njegovu, tek kojih 153 m.

Na vrh ćeš se najlaglje popeti, podješ li cestom, što vodi iz Fužine u mjesto Vrata, do t. zv. »Mostića«, pa okreneš li odavle lievo uz brdo. Tu će te putem pratiti obična borovica (*Juniperus communis L.*), pošto je južni dio Preradovićeva vrha još neobrastao, ali će doskora zaslugom kr. kot. šumara Slavka Sutlića biti obrašten borom zelenim, te vitim jelama i smrekama, koje je gore spomenuti, za pošumljivanje krških krajeva veoma zasluzni šumar, zasadio. No prije nego li se popneš do gorskog grebena, koji kao most veže kosu Bitorajevu sa Preradovićevim vrhom, naići ćeš lahko na kakovu zmiju otrovnici, gdje se blaži na sunčanom žaru, ali tebe kao planinara neće to ni malo smesti, već ćeš se hrabro dalje uzpinjati imajući na umu onu latinsku: *per aspera ad astra*. Popevši se tako na spomenuti gorski greben, otvorit će ti se prekrasni izgled na neki dio polja vratarskog i polja ličkog, koja polja spaja umjetna prosieka zemaljskog druma i karlovačko-riečke željeznice. Onoga, koji je botaničar, zadržit će i osebujna flora tog grebena. Tu ti se na okupu našlo: *Anthyllis alpestris Rchb.*, *Arnica montana L.*, *Euphrasia Rostkoviana Hayne*, *Rhododendron hirsutum L.* i *R. ferrugineum?* *L.*, *Gentiana cruciata L.* i *G. asclepiadea L.*, *Aconitum Napellus L.*, *Dianthus inodorus L.*, i kako se sva ta čeda božice Florezovu, koja se tu sakupiše, da ukrase ovaj komadić liepe naše domovine. Uzpinjući se dalje po tom grebenu, doći ćeš brzo i na sam vrh, koji je sa sjeverne strane obrastao krasnom jelovom šumom. U hladovini jela imati ćeš sada priliku naužit se vidika, za kojim ćeš uzalud gdje drugdje u domovini težiti. Oko će ti obuhvatiti čitavo Ličko i Vratarsko polje zajedno sa vrhovima, što ta dva polja obkoljuju. Mimogred budi spomenuto, da ta dva polja kao i većina drugih krških polja zahvaljuju svoj postanak tektonskim prilikama, te nisu ništa drugo, već sedimentima tekućica i stajačica voda izpunjene i tako nivelirane depresije. Vjerojatno je, da su te depresije u starije geološko doba bile izpunjene vodom, dakle pod Preradovićevim vrhom se nalaze dva kraška jezera. Slika, što se je onda pružala sa Preradovićevog vrha, bila je bez sumnje mnogo ljepša, akoprem je i sadašnja još vrlo krasna i milovidna, pošto ti oko baš na podnožju vrha gleda dva ubava gorska sela Fužinu i Vrata i tamo dalje u polju ličkom mjestu Lič. Da, prekrasan je to izgled! Lievo ti se zaustavlja pogled na Burnom Bitoraju (1385 m.), gdje se mjeseca kolovoza možeš zakititi liepim bjelolistom

(Leontopodium alpinum Cass.), koji u nas raste i na Velebitu. Dalje od Bitoraja na jug pružila se Velika Viševica (1428 m.) Od Viševice na desno uzdigao se Kobiljak (1087 m.), pod čijim podnožjem uvire jedan ciep Ličanke, da izadje u Vinodolu kod Sušk-sela, nedaleko Crkvenice opet na polje. Uz Kobiljak uzdigao se je Medvedjak (1027 m.). Oba posliednja vrha vrlo težko su pristupna, te ima malo planinara, koji ih posjetiše. Na ulazu u mjesto Lič vidiš stiene vrha Vranjka, dok ti se opet ne sustavi oko na Velikom Tuhobiću (1106 m.), koji je zanimiv radi liepa vidika na naše sinje more i radi flore, koja ovdje prelazi u floru primorsku. Još ti oko obuhvata, da panorama bude podpunija, prekrasni šumski kraj Brložko i dolinu ponornice Ličanke, što odavle pol sata hoda daleko izvire.

Nasladjujući se tako krasnim vidikom nema sumnje, da je već mnogi planinar, koji se je uzpeo na Preradovićev vrh, uzkluknuo sa neumrlim našim pjesnikom:

Prodjoh sveta na sve četir strane,
Vidjeh kraje toli opjevane,
Kojim slava do nebesa ori,
Svi su liepi u svojem resu,
Svi su liepi, ali svi skupa niesu,
Što si, majko, meni samo ti.

Aurel Forenbacher.

Okolo Martijanca.

(Putne uspomene.)

Prvoga kolovoza u 5 sati u jutro povezao me zagorski vlak do Zaboka, odkuda krenusmo u one krajeve, što se steru uz Krapinicu, uživajući uz put na dalekim njezinim livadama, na okolini Bedekovčine i starim njezinim dvorovima, dodjosmo sa svojih ugljenika daleko poznatu Hraštinu, pa se primakosmo i Budinščini, odkuda nam je valjalo krenuti do Novoga Marofa, kamo se željeznica uzpinje, da se onda spusti u duboku dolinu, koju zarubljuje šumovita Ivančica. Vlak stane na postaji »Varaždinske Toplice« gdje me je kolima čekao moj najstariji sin Miroslav. Izašlo je više putnika, sjelo u kola, da se povezu u glasovite kupke, dočim sam ja krenuo put Martijanca, u biele dvore baruna Pavla Raucha čijim bijah gostom nekoliko dana.

Na putu ovamo prolazio sam ravnim krajevima plodne Podravine, gdje se čovjek u ljeti guši u silnoj prašini. Daleka ravan sa огромnim poljima kuruze po malo se gubila, tlo se u valovitim crtama nadizalo i napokon kao prigorje prošlo u šumovitu i ubavu Topličku goru, koja se i sa strane sjeverne razploštuje u polja i njive, u dubrave i lugove, sve tamo do hrle rieke Drave.

Po podne krenusmo, da razgledamo vlastelinske majure i prošav Čičkovinom, zaustavismo se najprije u Hrastovljantu, gdje je prvi majur. Tu smo

razgledali crkvu u koje je zvonik gradjen u osmokutu kao i onaj u Sv. Martinu pod Okićem ili bivši zvonik u Oštarijama kraj Ogulina. Iza crkve ima sgrada, gdje bijaše nekoć samostan, koji bijaše hodnikom spojen sa crkvom, koji odava gradnje raznih vremena.

Iz Hrastovljana pohrliše naši vatreni konji do majura Pusti zid. Tu sam se zaustavio, jer me upravitelj dobara upozorio na jedan veliki kameni prag, odnosno privrat majura. To je pokrov od sarkofaga, kojega prije više godina izkopaše seljaci u blizini, ali ga s neznanja i razbiše. Našlo se i rimskih novaca i moguće da bijaše ovdje znatnija rimska kolonija iz koje je put vodio u rimske Aquae Jasae, današnje Varaždinske Toplice.

Pošli smo livadama i do Drave i tu mi sin pokazao Vidrin otok, dočim me g. barun poslije u Zagrebu upozorio, da ima u Dravi jedan otok, zarasao šumom, koji se diže i pada, već prema tomu, kako voda raste ili pada. Na ovom otoku raste i trska, a kako ugiba, deblja se oko korjena, odpada i stvara čbunove, koje ondje zovu »stolci«. Kada voda pane, dade se po ovakovim stolcima proći otočićem.

Treći majur zove se *Vrbanovac*, a nedaleko je plitke i zamuljene Plitvice, gdje ima i vlastelinski mlin. Na povratku u Martijanec krenusmo pješice do takozvane »gamule« (gomile, mogile) na kojoj si gospodar grada Martijanca uredio vidikovac, a upravitelj ga zasadio crnogoricom, mrkom smrekom i uglednim arišem. Uzlazi se ljestvama, a kad si gore, otvara ti se krasan vidik na bieli grad Martijanec, što leži uz cestu medju selima Sudovčinom i Križovljanom, a kako su na blizo, čini ti se, da je to jedno selo.

Vidi se Jalžabet, Sv. Gjuragj u trnu, Ludbreg, ciela okolina, a preko Drave Medjimurje; tamo se bieli stari Varaždin, a ovdje nesretni Čakovac i druga mjesta toga plodnoga kraja. Za ovu gamulu priča narod, da su ju nanesli Turci, a Turaka da bijaše toliko, da je svaki samo jednu »kapu« zemlje donio. Ima takova gamula i kod Jalžabeta, ima treću kod Ludbrega, pa mislim, da su se za turskih vremena na njima palile »vituljače« i narod upozorivao na prijetu pogibelj, a postanak im možda seže u daleku kamenu dobu ljudskog bivstovanja.

Drugoga kolovoza odredismo ekskurziju za Pilišće, u šumu, koja bijaše mojemu sinu kao lovcu najmilija. Tu je pucao po srnama i srnjacima, lisicama i divljim mačkama, strieljao jazavce i ptice-grabilice, kojima posvećuje svoju osobitu pažnju. Pošli smo preko polja i kraj gamule i došli u jarak, koji se usjekao u prapor u kojem zagledasmo nekoje pužiće, koje je priroda tu pohranila, a ima u tom praporu i na stotine rupica u kojima gniezdi neki zareznik.

Već u začetku Pilišća odavao se ugodan hlad, a kad stupismo u krasnu bukovu šumu, zagledasmo na desnu ruku očite znakove kraške formacije, naime značajne kraške »ponikve«. Na obronku briega uvalila se jedna veća ponikva, pokrivena listincem i okružena bukovom šumom. Izpod nje leži manja ponikva, oponašajući oblikom veliku zdjelu, pod njome se uvalila treća istoga oblika i napokon četvrta ponikva. Ovo su jedine ponikve, koje sam vidoio u Topličkoj

gori. Išli smo lagano; napred je »lovačkim« korakom i puškom na ramenu stupao šaljivi lugar Štefina H., iza njega moj sin takodjer puškom na ramenu, a treći bijah ja, koji sam stupao po »planinarski«, naime odviše jako i snažno i zato me sin upozorio, da stupam lagano i lahk. Išli su lovci pozorno, obazirajući se i prisluškujući na sve strane, ali ne ugledahu ni srne, ni srnjaka, ako su i našli koju »logu« ili »grebalište« na kojem su srne počivale. Mene je zanimalo šumsko tlo, koje je pokrila na ogromnom prostoru pavenka (*Vinca minor*) u tisuće pojedinaca. Kada ova zimzelena bilina, kojom rubimo i grobove milih si pokojnika, s proljeća procvate modrima i osobita oblika cvjetovima, svakako je najkrasniji ures Topličke gore jer, stvarajući modri sag, što se uzdiže nad zagasitim listincem.

Koracajući i šuteći lagano, ne ugledasmo ipak ništa, tek nam se oglasila jedna kreštelica, ali nas je na dugo pratio sitni palčić, koji u šumi začiklja, čim ugleda čovjeka.

Izašli smo u duboki jarak, kojega protiče potočić Pilišće, kad nas Štefina dovede do mjesta, gdje je tlo »slano« na koje padaju rado grlice i druge šumske ptice. To je tlo uz lievu obalu potočića, a poviše njega ima i vrelašće iz kojega teče slana voda. Jedno nam čobanče reklo, da je tlo najslanije s jutra, kada je po njemu pala rosa. Na jednom smo se mjestu zaustavili, da doručujemo, a onda se spustili u Podrti jarak iz kojega izadjosmo na brieg Balon, gdje se spustismo u hlad i debelu travu, da se nagledamo krasne okoline.

Pred nama zagledasmo Kaptolsku šumu, a nad njome Severščinu, dug i hrbtast brieg, kojega pokrivaju polja i vinogradi; gledali smo Višograd, a pod njime selo Leskovac, kuda vodi put u Toplice. Brieg Posrednica, koja je medju dva briega, nagnula se poput ogromna krova, stranice joj pokrivaju vinogradi, dočim se sljemenom toga krova poredale kljeti i pružila stazica. Ovomu briegu na desno uzdignuo se Fićur, a do njega Segled, oba sa vinogradima, koji su okrenuti »na poldan«. Bližnji je brieg pećinasti Kamenjak. Ima u okolini i Slavenska šuma, a u njoj Vražje korito, gdje živu divlje svinje, a čuo sam da ih i na i u Velikoj Topolini i Mikulinom jarku, koji spadaju pod vlastelinstvo Slanje.

Ovim vinorodnim i šumovitim krajem težko smo se oprostili, da krenemo dalje u Pilišće. Kod jednog potočka našli smo na tragove od divlje mačke, jazavaca i srna, kaš za malo dodjosmo do velike jazbine, takozvanog »skupnog stana«, na kojem smo našli i razgledali do 20 rupa, kojima jazavci ulaze i izlaze. Drake u hodniku svjedočile nam, da i sada jazavac ovomu dvoru gospoduje.

Strmom šumom, koja se po malo gubila, izašli smo briegu na obronak i tu posjeli u hlad, da otaremo debeo znoj. Oko nam palo na veoma zanimiv gorski kraj, — pred nama se uzdigne tri šumovite gore: sprienda Toplička gora, iza nje Kalnička, a onda ogromna Ivančica sa Velikom Ivančicom.

Na zelenu briegu zabieli nam se crkva Sv. triju kralja, pod njima Poljana, pak polje, kojim teče i rije u ilovastu tlu Bednja. Upravo pod nama zagledasmo daleki dol, kojega pokriva jasno zeleno grmlje; Štefina nam reče, da je to

Jalšina, šuma, koja je imala nekoliko hiljada stabala, a posjekla ju obćina paše radi. U toj Jalšini zagledasmo i naša kola, u koja posjedosmo voljko, da se ovezemo u Martijanec, odkuda krenusmo po podne u Ludbreg, a odavle na skok u Sv. Gjurgj, da tamo posjetimo davno ne vidjena druga i prijatelja.

Bila je nedjelja i ja se spremio sa sinom u Martijanski lug, daleku i ravnu hrastovu šumu, što se pruža od Martijanca do potoka Plitvice. Čim smo unišli, primi nas duboki hlad, kojega podržava i vlažno, šikarom pokriveno tlo. Razgledavali smo orijaška stabla hrasta-lužnjaka, pošli sad jednom, sad drugom stazicom, dok smo izašli na okrajak šume. Moj sin prisluškivao je na sve strane, obazirao se po stablima, ali nije ugledao nijedne ptice ili druge koje životinje, niti sam ja našao samo jednu bilinu, koju bi uložio u svoju mapu. Prama kraju luga pao mi u oči veliki prostor, kojega je zaokupila krasna jedna trava.

Tako hodajući, izadjosmo na čistac, kad mi sin opazi, da je izgubio lanac sa ure i to spomen-lanac. Pošli smo natrag istim stazama, tražili na sve strane, ali lancu ni traga, pa tko da ga i nadje među visokom travom ili debelim listincem u šumi. Podjosmo uz Plitvicu, gdje smo sabirali pužiće, ali i vidjeli posve svjež trag od vidre i pri tome se sjetili sgode, koju smo slušali dan prije u župnom dvoru u Sv. Gjurgju.

Župnik pošao u lov i čuje kako u vodi nešto pljuska, kako nešto sopti i već je na puški nategnuo kokot i lagano se primicao k mjestu, odkuda je glasove razabirao. Sopti i pljuska ponovno, podoštiri pogled, digne pušku, da puca, ako se pomoli vidra, ali zagleda mjesto vidre — fratra, koji se u vodi kupao, u njoj kupajući se pljuskao, a peruci glavu, soptio. Evo, kakova se mogla dogoditi nesreća, da kupajući fratar nije pomolio glave!

Stupajući rubom šume, izadjosmo na cestu, pa onda livadom. Moj je Miroslav već uz put rekao, da će lanac naći na onoj livadi, kojom smo pošli u lug i zato smo pozorno i lagano stupali. Ja sam pošao prvi, moj sin drugi, a jedan seljak, koji nam je nosio stvari, treći. Gledao sam na svaku travku, postajao, ali lanca ne ima, te ne ima, dok mi sin veseo ne vikne: »Evo ga, kraj njega si prošao! Jesam li rekao, da će ga na livadi naći«. Lanac je ležao uz stazu i tik moje desne noge, ali ga ipak nisam ugledao.

Povratismo se zadovoljni u grad, da se za po podne spremimo u ribolov na Bednji. Povezli smo se cestom do Svibovca i došli u jedan od najljepših krajeva u Topličkoj gori. Tu nas je lugar Štefina dočekao sa ribarima, koji su izašli »križacima«, da love ribu. Opaziv nas, dodjoše do nas, a lugar nam priobči, da su već prije našega dolaska ribarili. Ulovili su nekoliko somića i riba bjelica, nu ove bijahu takove, da ih nismo mogli upotrebiti.

Kad su ribari čuli, da ne trebam ribu za »jesti«, već za »školu«, kad su čuli, da me najviše zanima sitna riba, pobrzali su najprije do jednoga kala i bacili mrežu. Kad su ju iztegnuli, bijaše tu sitnih ribica, a među njima i naša ljepušna okruglica ili ogavčica (*Rhodeus amarus*; *Bitterling*).

Izvukli su i vrstu piškora, kojega zovemo ležibaba (*Cobitis taenia*; *Steinbeisser*), a s njime i množinu žabljih vujaca ili poluglavaca. Sad su pošli u Bednju

i bacili tu mrežu. Ulovili su vrstu bjelice, koju zovemo podvust, nu tu je poznata kao »Podmost« (Chondrostoma nasus; Nässling,) Bijaše u mreži i jedan bucov (Perca fluviatilis; Fluscbarsch), koji se »nakostriešio« kad ga je ribar prstima primio, t. j. raztegnuo je peraje, pa se zato i zove »kostriješ«, nu ovdje ga zovu ribari radi oštih bodalja u hrbtenoj peraji »Žandar«. Linj ili linjak (Tinca vulgaris; die Scheihe) prelievao se, kao da je saliven od žute mjedi, a bila je u mreži i koja mrena, »platnica« (plotica, Leuciscus Virgo; die Orfe) i jedna ribica-bjelica, koju zovu »picmuš«.

Nekoliko su puta bacili mrežu u Bednju, nu kako je počeo puhali vjetar i oni u vodi drhtali, rekao sam im, da izadju. Što bijaše riba za sbirku, pometao sam odmah u spirit, dočim smo somiče ponieli u Martijanec, jer znamo od davna, da su somiči oslastno jelo, pogotovo pak onda, kad imadu dobru pašu i kad se zaliju dobrom, starom kapljicom.

Drugoga dana (4. kolovoza) rano u jutro spremismo se na Pustaj kamo stigosmo za pô sata. Sa Krvarinskog briega na kojem ima i vinograd Krvarina, otvara se krasan pogled na Svibovec i bregovitu okolicu u kojoj češ zagleđati i Tuhovec, iza njega Ključ, Retkovec, pod Strnin vrhom Grešćevinu. Nad Trim kraljima osvoio se Ljubelj, dalje se ustobočila ogromna Ivančica, a zagledasmo i Tonimir, nekoć milo boravište Kukuljevića Sakcinskoga.

Tik Pustaja brieg je Madara s, pokriven vlastelinskim vinogradima u kojem bijaše i težaka. Kad smo ovamo došli, dovikne lugar Štefina težacima: »Čuvajte mi zajčke (zeceve)!« Mislio sam, da im je to rekao od šale, uu kako sam se malo udaljio, doleti k meni jedan dječak pa mi reče, da bi došao u vinograd, da vidim zeca.

Mladi zečić stisnuo se uz kolac vinove loze i sgurio pod njezino lišće, gledajući plaho oko sebe. Nije mu smetao žamor, niti su mu smetali kopači, on je i dalje pod lišćem čučio. Tek kad mu bijaše motika tako blizo, da ga je kopač njome mogao presjeći, skoči zečić i poteče uzbrdice, da se opet pritaji pod kojom žozom. Ovaj mi se zečić pričinjao kao bezazleno diete; nije još poznavao čovjeka, niti je znao koja mu od njega prieti pogibelj, bio je još pitom i na njega nije pristala ona »Plašljiv kao zec.«

Sa Madarasa spušta se put nizbrdice u mladu bukovu šumu, spušta u Zabrežki jarak. Ovom smo šumom latali cio prije podne, te nam uz razgovor-šaljivog Štefine ne bijaše dosadno. Pripoviedao nam o zvjerokradicama, pokazao nam jednu šuplju bukvu u kojoj je tražio sovu, nu mjesto sove izvukao je pušku, koju je tu neki zvjerokradica sakrio. Upozorio nas, da ti ljudi ne imaju obične puške, već puške, koje se dadu složiti u dvoje i za to ju lahko nose u košulji, u rukavu. Oko podne izadjosmo na jednu bregovitu livadu Pustaja, odkuda uživah prekrasan vidik na onaj bregoviti kraj u kojem se na visu bieli crkva sv. Marije. Ovo je u okolini Martijanca najkrasnije gorsko mjestance, ovo je i Topličke gore najljepši ures.

Na ovoj livadi ubrasmo si nekoliko riedjih bilina, a medju njima i Imperatoria verticillaris, vrstu štitarke, koje je u našoj flori veoma rijedka.

Puškomet od livade uzdiže se kućica na Pustaju, nu mi podjosmo pod ogromne kestene da po volji pod njima odmaramo. Po dalje odmarali su kopači i pjesmom i šalom sladili si časove.

Još ne bijah u Martijancu, a već mi sin u progam našega putovanja stavio osobitu točku. »Lov na ptice grabilice sa sovom — ušarom.« Nisam to nikada video i toga me radi zanimalo taj lov u velike, a moj Miroslav drkao od radosti kako će ga ugodno upriličiti.

6. kolovoza osvanulo krasno, ali hladno jutro. Sin mi pošao do sovine gajbe, glavu joj pokrio šeširom, da ga ne kljuje, metnuo je u škrinju i smjestio u kočiju.

Za nekoliko časaka bijasmo na onome mjestu, na kojem je moj Miroslav sproveo puškom u ruci mnogo preugodnih časova i u dušu sgrnuo neizbrisivih trenutaka.

Pod nama se sterala daleka livada, ogromna polja i njive; tamo na desno mrgodio se Martijanski lug, a iza nas Toplička gora.

Na jednom povišem mjestu u zemlju je okopama kolibica, pokrivena suhim granjem u koju se ulazi straga, dočim ima spreda otvor, koji smo pokrili svježim grančicama, da nas ptice ne vide u zasjedi.

Na livadi uzdiže se jedna »soha«, (usahlo stablo,) na koju ptice rado sjedaju, kao što sjedaju rado i na suhe grane, jer im je odtuda otvoren vidik. Sovu izvadisimo iz škrinje, kad se zabulji u nas svojim velikim očima i počela udarati kljunom, kao da bi malo diete pljeskalo ručicama. Smjestisemo ju na stalak, pak se zavukosmo u kolibicu i sjedosmo na klupu.

Za nekoliko časaka počele doljetati sitne ptice, sjele na grane, gledale u sovu i čudile se ovoj osobitoj »prikazi.« Sova se obazirala na sve strane, kao da nešto traži. Ptica bilo sve više, one se uzbunile, a u bližnje grmlje pale i dvije grlice. No evo i sokola, u Martijanskoj okolini najobičnijega.

Zovu ga »pjastrebic«, u latinskom mu ime *Falco tinunculus* (Thurmfalke.) Sjeo je na granu, zagledao se u sovu, počeo ju obletavati i obletavajući je napadati, ali sova ni makac; ona zato ne mari, kao da znade, da joj taki patuljčić ne može nahudit. Doletio i drugi, puška pukla prvi, drugi puta, perje poletilo zrakom i sokoli pali naglavce pred preplašenu sovu.

Poslije šeste ure završisemo lovom i krenusmo u Martijanec, a drugogje dana se uzpesmo na Ljubelj u Kalničkoj gori, kamo smo pošli iz Varaždinskih Toplica.

Po imenu zanimalo nas i Slanje, a pogotovo onda, kad čitasmo na »Generalstabskartu« »Salz Quellen« od kojih je izvora mjesto dobilo i ime. Pošli smo simo 8. kolovoza po podne i za pô sata bijasmo u mjestu, koje se iztiče svojim dvorom grofa Lamberta, paromlinom, tvornicom škroba i postolarske dretve. Preko Bednje vodi most do jednoga jalšika u kojem zagledasmo oveliki kal u kojem da je voda slana. Kušali smo vodu, ali našli, da nije slana, već lužnata okusa, jer kalu pritiče iz šume jedan potočić sladke vode. Pravo vrelo leži malo podalje u gustom hladu. Tu je izkopan bunar, dubok 1·10 m. i

ogradjen debлом od hrasta, a odtiče iz njega potočak dug 10—12 m., što pričće onomu drugomu potočiću. Stali smo i gledali u vodu i vidjeli kako se dižu iz dna veći i manji mjeđuri, koji se na površini vode razpucaju. Kadkad se dignu sitniji mjeđurići prama površini tako brojno i tako naglo, kao da se razasuo niz bisera. Kušali smo vodu i našli, da je lužnato-slana, a temperatura joj bila u 5 sati 17° C.

Na okolo vrela tlo je pjeskovito, pak kad smo se u nj zagledali, opazimo, da se i iz njega dižu mjeđuri. Momak, koji nas je simo poveo, upali žigicu, pridigne ju brzo k mjeđuru, mjeđur se upalio i izgorio crvenkasto-žutim plamenom te pucketao, kao što pucketao morska sol, kada ju bacimo u vatru. Ovim pojmom zabavljali smo se nekoliko časaka, a onda razgledali, ima li u toj vodi kakovih životinja. Našli smo u vrelu planinskoga munkača (*Bombinator pachypus*; Bergunke), nauznatku i dve vrste plivačih kornjaša, dočim smo u kalu zagleđali i jednu bjeloušku. Okolo toga vrla raste od grmova bazag obični, jalša ili jova, crni trn i drugo bilje.

9. kolovoza pala po podne topla kiša, pročistio se zrak, a po kiši pošao sam još jednom do »gamule«, da se nagledam krasnih krajeva plodne Podravine i da se s njima oprostim. Kako se na svojim putovanjima ne vraćam istim putem, kojim sam došao, krenusmo drugoga dana u Koprivnicu. Zaustavismo se u Ludbregu, gdje ima ogromni grad kneza Baćanija i poznata crkva, gradjena g. 1410., kojoj narod u velike hodočasti. Iz Ludbrega dodjosmo u Globočec, pa Čukovec, Torčec, Bolfan, Cvetkovec, dok zagledasmo i Rasinju sa vlastelinškim dvorom i ogromnim poljima kuruze. Prošli smo još Suboticu i zaustavili se u Koprivnici, da pričekamo na brzi vlak, koji nas je imao povesti do Zagreba.

Kraj od Martijanca do Koprivnice malo je jedan te isti. Na desnu su ruku šumoviti bregovi Topličke i Kalničke gore, pod njima šume, ponajveć hrastove, a onda daleka opružena i valovita ravan, što seže tako daleko, dok se napokon izgubi u nebeskom modrilu.

U jedan smo sat ostavili Koprivnicu, a u 2 sata i 30 časaka bijasmo u Zagrebu.

Dragutin Hirc.

Izlet na otok Prvić.

Sve one osobe, koje su učestvovali kod ovog izleta, danas već snivaju vječni sanak. To bijahu negdašnji gimnazijalci iz Nove Baške, njih na broju četvorica.

Ovi se mladi ljudi za vrieme školskih praznika god. 184. više krat međusobno dogovarali, kako bi jednog dana poduzeli malom brodicom izlet na susjedni otok »Prvić«. Što su dugo umovali, gradeći koje kakve osnove, to su jednoga liepoga dana i izveli.

Obskrbili se hranom za jedan dan, jer im bijaše nakana povratiti se pod večer kući.

Prije nego opišemo sgode i nesgode ovih mlađih ljudi, koji akoprem rođeni Primorci, nisu imali na pameti onu talijansku rečenicu, koju često mornari ponavljaju »Col tempo e mare si naviga.«

Sa najvišeg briega na otoku Krku naime sa »Treskavca«, opazi putnik, koji putuje iz grada Krka u Bašku, krševiti otok Prvić.

Otok ovaj leži na ulazu u veliki i prostrani zaliv bašćanski, te stvara svojim položajem s jugo-zapadne strane »Vela Vrata« (Bocca di Segna), a sa južo-iztočne kanao Molački (Canale della Morlaca).

Po formaciji tla kao i po flori srođni su otoku Prviću dalmatinski ostrvi Sv. Grgur i Golo, koji su položeni Prviću s južne strane.

Obale su otoka Prvića većinom klisuraste i nepristupne, jedino je zapadna obala položitija i brodarstvu pristupnija.

Na cijelom otoku nema zatona ni zatonića, gdje bi se ladje u slučaju potrebe usidriti mogle.

Jedino je pristanište brodova morska dražica zvana »Dubac«.

Obale otoka obiluju ribama. Love lokarde, arbune, trilje, jegulje a mjeseca kolovoza crvene kanje, koji se tamo u velikoj množini na povraz »kanjevnjak« love. Uzduž ciele obale pram Lukovom love se divni jastogi, koje naši ljudi zovu »morski kopuni« poradi slatkoga mesa.

Ciel je otok dosta brdotiv, nu imade tu i tamo dovoljan broj liepih dočaca i ravnica. Nekad je bio pošumljen crnikom ili česminom, zimzelenim hrastom. (*Ouercus Ilex*) i hrastom-meduncem (*Q. lanuginosa*.)

Još za vrieme franceskog vladanja dozvoljavalo se pojedinim žiteljima, da nasjeku stanovitu množinu ogrevnog drva na otoku.

Danas nema na čitavom otoku nijednog duba, osim »jednog« duda i smokve!

Oko godine 1845. htjedoše Bašćani ovaj otok, na komu danas raste samo kuš i smilje, kultivirati, nu ovome se podhvatu dosta žestoko opre obćina, ne htijući lišiti pastire pašnjaka za njihova stada.

Poduzetni Bašćani već zasadile vinograde, koji su kao i ostale gospodarske kulture, izvrstno uspjevali, ali ih moradoše napustiti, pošto bašćanski pastiri od Jurjeva do Miholja dovoze onamo svoja stada, te ih tamo čuvaju. Malenu kolibicu, koja im služi za stanovanje, zovu »hramac.«

Dok nije zakon zabranio držanje koza, običavali su Bašćani prevažati svoje koze na otok.

Pošto koze od naravi brzo pôdivljaju, to bi se dogadjalo, pa bi svake godine, kad bi se pod jesen blago kući dovelo, ostali na otoku po koji jarac i koza. Od ovog poludivljeg blaga nakotilo bi se kroz više godina toliko tih divljih koza, da su Bašćani mjeseca studena i prosinca išli u lov na nje.

Sjećamo se iz našeg djetinstva, kad bi se lovci k nama na večer kući povratili, dočekala bi ih znatiželjna dječurlija i ostali žitelji, te bi se svaki čudio osobito veličini jaraca i koza, koje bi lovci ponosno kući nosili.

Od četveronožnih drugih životinja živu u dubokim rupama kunići, koji bi se silno umnožili, da ih pastiri ne hvataju i njihovim se mesom ne hrane.

Od ptica živu na otoku jedino sivi golubovi (*Columba livia*; *Felsentaube*) i to na tako nepristupnim mjestima, da se do njih bez užeta ne može. Osim ovih imade stenjaka (modraca, *Blaudrossel*; *Monticola solitaria*), a uz obalu češ nači ronaca i galebova.

Riedko kada naidju pastiri na zmiju ljuticu i ako ju vide, nastoje da je ubiju; zato su te životinje dosta riedke.

Običnih guštera (*Lacerta muralis*) ima u većoj množini.

Na otoku žive velika množina puževa, koje pastiri početkom mjeseca travnja poslije blage kišice u velike sabiru.

Na otoku Prviću stalno prebiva samo jedna obitelj, a ta je namještena, da čuva i pazi svjetionik što gori svake noći bijelim svjetlom, pokazujući brodarima put u Bašku i Senj.

Ovaj je svjetionik namjestila pomorska vlada, poslije brodoloma jednog novog mletačkog jedrenjaka, koji se sbio izpod brda »Baga« god. 1869. mjeseca prosinca, kad ga je silna bura iz senjske luke otrgnula, a jedrenjak za tamne i sniežne noći nije pogodio unići u Vela vrata, već je upravio pravac na par kilometara k sjevero zapadu, gdje se pod velikim klisurama razbio, a momčad našla tude svoj grob.

Naši su stari bili veliki ljubitelji pčela, te su prenašali košnice na otok i tamo ih čavali; to bi radili u ono doba godine, kad bi se razcvao kuš (*Salvia officinalis*).

Sada ne goje pčele Bašćani, već naši Podgorci.

Pčelarstvu je otok veoma podatan, jer prem je govorit i krševit, imade na njemu jedan izvor vode na zaravnjaku najvišeg brda, koji daje pastirima i marvi potrebitu vodu.

Negdašnji gospodari otoka Prvića bili su, kako nas uči prof. Klaić, mogućni knezovi Frankopani.

Kada je ova loza izumrla, pripao je ovaj otok obćini baščanskoj, koja i sada s njime upravlja.

Naše su izletnike ponukale, da su išli na otok, neke stare zidine, koje se nalaze tik mora na sjevero-zapadnoj obali u nadi, da će naići na kakav stari spomenik ili na koju drugu starinu, koja bi im mogla odgonetnuti postanak i dobu tih razvalina negdašnjeg ljudskog bivovanja.

Netom, što su došli naši do razvalina, naskoči silna senjska bura tako že-stoko, da nisu mogli pomišljati na povratak. Dok je u torbama bilo živeža, još ikako, nu kad je bura oporno 5 dana duvala, morali su se naši izletnici pokloniti pastirima za komadić kruha. Pošto im je zlo vrieme oduzelo volju za iztraživanje, morali su svake noći paliti vatru na najvišem brdu, da im Bašćani pošalju ladju i živeža, da ih gladne nahrane i kući povezu.

Zabrinuti roditelji mogli su tek peti dan pod večer zagrliti svoju djecu, a djaci se zavjetovali, da u buduće neće poći na otok »Prvić«.

Na Vršku.

Medju manje poznate krajeve Gorskoga kotara spada dolina Dobre, što se medju bregovima, a uz istoimenu rječicu, stere od Skrada do Brod-Moravica, puna planinske romantike. Ova je dolina osobito zatišje, kojemu se još ne svraća pozornost onih poljetara, koji zalaze od nekoliko godina u Gorski kotar, a naročito je prikladna za one, koji dolaze ovamo iz Zagreba ili Ogulina. Mogu se zaustaviti u Komorskim Moravicama, mogu željeznicom do Brod-Moravica, ili se zaustave u planinskom selu Skradu. Od ovdje mogu u dolinu Dobre bilo cestom lujzijskom, bilo priečima ili i uz samo korito Dobre, koja uvire u gradu Ogulinu.

Iz Dobre sela možeš do izvora ponornice, možeš pod Bukovsku stienu, na Skradski vrh (1040 m.), na Rudač u kojem leži špilja Ledena jama, možeš obilaziti krajeve oko Gorice, poći uz Dobru do Vučkovića gornjih gdje ima Pećina na koju izbija jedan podzemni potok.

Komu se hoće planinskoga mira i tišine, tko je voljan da luta pa bilo i cio dan šumama crnogorice, toga upućujemo na brieg Vršak kod Brod-Moravica

Lujzijska cesta vodi dolinom Dobre, koju je tvrda gora zatvorila sa sviju strana do crkvice sv. Ivana, odkuda ti valja zakrenuti na lievo pod vrh Šegovac izpod kojega juri vlak dolomitnom bočinom prama postaji, dalje koje svršava uzki jedan dol. Poći ti je jednim jarkom, a onda pomalo pustim briegom uzbrdice.

Akoprem se nisi visoko uzpeo, otvara se vidik na Brod-Moravice, Veliki Drgomalj kod Delnica, na Skradski vrh, na Veliku Viševicu kod Fužine i na Klek. Na jednome mjestu porasla su dva gloga, kakovi se riedko vide. Nisu to grmovi ili stabalca, već stabla od kojih mjeri jedno u objamu 112, drugo 101 cm. Da je utroba i ovoga vrha šuplja, svjedoči nedaleka Makljenska jama, koja je zarasla lieskom, jasenom, bukvom, glogom, a porasla je tamo i jedna trešnja od 2 m. objama. Kamen, što smo bacili u jamu, odnosno bezdan, padao je ravno 10 sekunda, naime tako smo dugo čuli, dok se po stjenama razbijao, a pitanje je dakako, da li je segnuo do dna. Ovaj je bezdan ogradjen, nu ograda mu je slaba, pak bi dobro bilo, da se ono škarje posječe, da se ta propast bolje vidi i da se od nje svatko laglje čuva.

Lagano smo uzlazili, pa ako se i nismo digli visoko, ipak nam se iztakla nova slika u Bieloj kosi, zagledali smo crkvu u susjednim Selima, zabiljala nam se ogromna rebra velebnih Kuželjskih stiena, nadigo plješivu svoju glavu Veliki Snježnik, a tri svoja čunjasta vrška u nebeskom modrilu namakla nam oku Bielolasica. Pod planinama zagledasmo Nove laze, a dalje tamo pod razklimanim Skradskim vrhom na okup pribrano selo Bukov vrh. Najviše nas iznenadio Klek. Poznato je, da oblik u nijednoga briega nije tako raznoličan, kao u Kleka. To je poznato svakomu, koji ga je gledao dalje Generalskoga stola, izmedju Tounja i Ogulina, koji ga je gledao od Musulinskog potoka ili sa ceste Rudolfove, vo-

zeći se prama Jasenkou, ili ga smetnuo pod oko od Gomirja ili sa koje visine Vrbovskoga.

U ovakovoj slici, kao 8. kolovoza lanjske godine, još ga nisam vido. Oponašao je oblikom ogromnu »krunu« od četiri »ugla« (čoška) koja se nako nagnula.

Tako uživajući, izmotali smo se i na Vršak (783 m.) na kojem se bieli i mala crkvica, kraj koje vodi kolnik na planinske košenice po kojima se kosi čestito planinsko sieno. Ovdje smo pričekali na prijateljevog otca i g. G., posjednika i zakupnika lova, koji je imao doći iz nedalekog sela Makljena. Posjeo sam sučelice crkvice i zagledao se u ono miomirisno cvieće dragoljubice ili ciklamena, koja je pod bukovom krošnjom medju kamenjem procvala, a uzdigla se nad tamno-zeleno lišće crnoga kukurieka. Da je i na ovoj visini žuti jaglac prva valjda proljetnica, svjedočilo je pod grmom njegovo lišće.

Dok sam tako sjedio i u onom se planinskom zraku razblaživao, začujem na jednom prasak puške, ali ne čujem lavež pasa. Kako su se moji prijatelji spremili u lov, jedan je jedan od njih izpalio pušku.

Nismo dugo čekali, kad zašušti grmlje, pojavila se glava g. Šnellera, a za njime i glava g. G-a. Odmah sam ih zapitao, što su ubili. Gospodin G. dignе ruku u zrak i reče: »Evo, ovo!« Zagledam mu u ruci oveliku pticu, neobična perja, koju u prvi mah nisam prepoznao, jer ju već dugo nisam vido. Stupivši pred mene, vidim u ruci pticu, koja je poznata pod njemačkim imenom kao »Tannenheher«, dočim joj latinsko ime »Nucifraga caryocatactes«. Izaenadila me ta ptica toga radi, jer mi ne bijaše poznato, da ih ima u nas i u Gorskem kotaru. Od g. G-a, doznao sam, da je ona u šumama oko Brod-Moravica stalna ptica i da ju zovu »Lješnjikarka«. Još istoga dana poslao sam ju narodnom muzeju u Zagreb, a prvi je to eksemplar, ubijen u našem Gorskem kotaru.

Od crkvice pošli smo livadom i zamakli naskoro u šumu crnogorice. Tu smo zagledali jednu ponikvu (Vertiefung), koje su toli značajne za formaciju krašku. Zaokružila se poput velikog kotla, a njoj sučelice našli smo i drugu ponikvu, a onda treću, kojoj bijaše dno ravno kao u zdjele, a na okolo porasla bukova šuma. Pod ovom ponikvom zagledasmo opet ponikvu, a u sredini joj kameni vršak. Već sam mislio, da je to vrh onog kamenog briega koji je tu propao ili »poniknuo«, nu kad sam se spustio u dubljini, vidim, da je to čovječjom rukom složeno kamenje, vido sam, da bijaše tu vapnenica. Malo dalje bijaše opet jedna ponikva, njoj na lievo druga, pa opet jedna velika šumom zarasla i jedna manja zdjelasta oblika. Poslije se redala ponikva do ponikve, koje su sve nastale ponicanjem šupljog tla, a u koliko su one poniknule, u toliko se dakako snizio i Vršak, a moguće je, da će tlo još i dalje ponicati, jer je utroba briega sva šuplja, što i ovđe svjedoči nestaćica vode.

Vlažnom stazom spustili smo se nizbrdice i pošli u duboku smrekovu šumu, gdje se opet reda ponikva do ponikve, jedna zarasla ogromnim jelama. Na jedomu su mjestu stali, jer si ga ga prijatelj Matko odabrao za »čekalicu«, dočim su druga trojica sa psima krenula na drugu stranu.

Posjeo sam na jedan panj oko kojega je milo cvala dragoljubica. Da ne dugočasnim, ogledao sam od krasne te biline točno list, razčlano cvjet, a zanimali su me oni pojedinci, koji se još nisu razcvatali i cvjet im bio »zavit«, kao što je n. pr. zavit u buče prije što se razcvate.

Matko ustao, metnuo pušku pod pazuške i stupajući na prstima pošao dalje u šumu, a meni dao znak rukom, da budem tih i miran. Stao je i prisluškivao čuo je kako puca prašće (suho granje) i nategnuo kokot na puški. Opet mi mahnuo po dva puta rukom, da budem miran. Šuljao se šumom, podoštrio pogled, sagnuo se i virio u duboku šumu, ali mu se nije prikazala mi srna, ni druga koja zvier. Lagano stupajući, došao opet do mene, posjeo na drugi panj, smotao si cigaretu i zapalio. Pušku prisloni uz nogu, nu kad je čuo lavež pasa, skoči i stavi se na jedno razkršće, čekajući lovinu, koja se i ovaj put ne pojavi.

Bili smo na čekalici dobar sat, čuli sve jači lavež pasa i Matko opet skočio na mlade i lagane noge. Napokon začusmo lovačku fučkalicu, koja nas zvala, da se vratimo do svojih drugova.

Prijatelj Slavko drkao od radosti; nije ništa ubio, ali je gledajući uživao na jednome mjestu, jer je nedaleko njih prošla srna sa srnčetom.

Često sam u Gorskom kotaru vidio u šumi srnu, a još sam češće našao ono mjesto na kojem počivaju, koje naš narod zove »loga« ili »grebalisti«. Njezin susret bio mi je osobito mio u jutro, kad je počivala i opaziv me, digla se, spram mene se okrenula, nadignula uha i gledala me tako milo svojim velikim očima, kao da mi želi reći: Dobro jutro! Mirno se digla, mirno i prošla, znajući, da u mene ne ima puške i često sam joj dovinkuo: S bogom mila šumska krasotice! Ne ima puške, ne ima uzroka s kojega bi ja mogao pucati u srnu, kad je tako mila, tako draga šumska životinja.

Vraćajući se, začusmo klik neke ptice grabilice i Slavko odmah skočio i kokot nategnuo, kad je zagledao, kako kruži zrakom povše visokih jela. Bio je to ptičji jastrebac (Accipiter nisus; Finkenhabicht.) Bili su tu »stari« i »mladi« dakle ciela obitelj, koja je plovila onim čistim planinskim zrakom. Sad je jedan sjeo na visoku granu; Slavko se šulja pod stablo i nalukava medju grane, dok je ulovio sgodno mjesto. Puška planu, a jedan jestrebac pade na glavce, izgubiv svoju slobodu za uvjek. Vruća krvca potekla mu je na kljun i poprskala krasno ono perje na prsima. Bio je to u istinu mladi jastrebac nad kojim su ostali u zraku sada bolno jecali. Puška je pukla i po drugi puta, pukla i treći puta, ali ptice više nije pogodila. I ovoga sam jastrebcu poslao u Zagreb, gdje sada kralji onu bogatu ornitoložku sbirku.

Uz put upozorio nas lugar na špilje u koje se može unići i vodio nas do toga mjesta, koje je težko našao, jer se ono zarasio. Pred nama zagledasmo kamenu uvalu, a njoj na desno crnu rupu, kojom bi se mogao uvući, ali tako, da bi pružio najprije jednu, a onda drugu ruku. Unišao bi, ali kako bi izašao, drugo je pitanje, kao što se na strmini laglje uzlazi, nego silazi. U špilji ima »ostrv«, kojim se valja spuštati u dubljinu t. j. okresano stablo, kakovih ima i druga po špiljama ili ponikvama. Kadkad je takav »ostrv« ciela jela ili smreka

po kojoj se ugljari, volari, dugari, spuštaju u snježnicu, da nagrabe snieg, da ga kod vatre raztope i piju.

Od ove špilje krenusmo u planinsko selo Makljen, gdje nas je zadivila jedna ogromna lipa, kojoj odredismo objam na 6 m. 66 cm. U tom seoci zaustavio sam se pred kućom Andrije Jurkovića, odnosno me zaustavio kamen osobita oblika. Taj je kamen visok 103 cm., širok je dolje 62, gore 22 cm. U njemu ima šupljina, koje nalikuju cievima, a stvorila ih svakako voda, koja izjeda kamen lagano, ali sigurno, mjenjajući tako lice zemlje. Jedna je ciev duboka 32 cm., široka 18 cm., druga je duboka 33 cm., široka 10 cm, dočim je najmanja samo 4 cm. široka. Gospodar Andre diči se tim kamenom, izkopao ga u okolini, a liepo bi pristao našemu muzeju.

Preko Makljena spustisemo se u Brod-Moravice, gdje sam spakovao i predao ptice, a onda krenusmo kolnikom nizbrdice, uživajući uz put onu prekrasnu okolinu. Za pô sata povratismo se u Dobru, žalivože prazne torbe, jer ne bijaše ni srnetine, niti »džigerica«, kojima se jedan lovac toliko veselio.

D. Hirc.

Družtvene viesti.

Gosp. Tušetić Albert, pošt. račun. savjetnik, pristupio je u planin. družtvo.

*

Već smo nedavno javili, da je bugarsko turističko družtvo u Sofiji osnovalo časopis »Bugarски турист«, te smo i radostno pozdravili u našem Planinaru osvanuće prvoga broja. Primili smo do sada još dva broja, o kojima bismo morali opetovati istu poхvalnu ocjenu, jer se iz njihova sadržaja vidi, da je časopis u vrstnim rukama i na dobrom putu i da će prema svojemu obećanju podpuno zadovoljiti programu, što ga je u prvom broju razvio, a prema tomu i potreбama družtva i družtvenih podružnica i široj publici, koja se krasnim planinarstvom bavi. Ima u ta dva broja zanimivih članaka, od kojih spominjemo napose onaj u br. 2. »Zimski izleti i njihov dojam na narodno zdravlje,« pa drugi u br. 3. »Na vrh Buzludžu« (istorički vrh u Balkann) Oba članka pisana su s puno spreme, a plamte upravo vatrom pravog planinarskog zanosa. Razumije se, da naša braća Bugari prate pozorno i rad ostalih na-

ročito slavenskih naroda na polju turistike. U časopisu doduše nema posebne rubrike za bibliografiju, ali se zato prevadaju čitavi članci iz stranih listova uz oznaku vrela. Rado poslužu za »Planinskim vestnikom«, od kojega do sada posudiše tri članka; a u 3. broju ima prevedena i jedna radnja iz našega »Planinara« »Gradivo za sabiranje na izletima« iz pera urednika ovoga lista.

*

Ni planinari riečki ne će da zaostanu za nama. »Club alpino fiumano« počeo je izdavati časopis »Liburnia« u velikom kvart-formatu, a dva puta u mjesecu. Do sada izadioše tri broja, obilna dobrim sadržajem. Lep je članak »Alpinismo«, ali još ljepši onaj obsežni, vrlo stručno, zanimivo, popularno i objektivno pisani »Sull' aridità del Carso Liburnico«, koji je zapremio više od polovice prostora drugoga i trećega broja, a potiče iz pera Egista Rossi-a. U njem se iznose razlozi opustošenja našeg primorskog krša. Pisac značajno završuje: »Kako je moguće, da se na našim otocima i u nutarnjoj Istri od

otca na sina usadjuje ljubav i poštovanje prema uspomeni onih Mletčana, koji po haraše sve, kuda su prolazili, i kako da

se protumače bezkonačne brige, kojima se obasipavaju slike susjednoga lava, njegovi zadnji tragovi?

Književne obznane.

Ljubljanski grad in promet s tujci. Ovo je naslov knjižici, koja prema 24 stranice, a preštampana je iz slovenskoga lista »Gorenjca«. Ukašena je sa slikom Ljubljane, otoka Bledskoga, Bohinjskoga jezera i ulazom u Postojnsku špilju.

Naslov odaje, koja je svrha ovoj knjižici, a svrha zamašna i znamenita, da u Ljubljani privuče što više gostova, koji bi odtuda poduzimali izlete u krasne i divne krajeve pobratimске nam Kranjske. Opazilo se, da ima u Ljubljani manje tudjinaca, nego li obično, a uz rokom tomu bijaše pomanjkanje stanova. Zato se predlaže u knjižici, da Ljubljana kupi stari grad, što se uzdiže na povisoku briegu, da tu uredi stanove, da sagradi uzpinjaču. Na gradu ima se sagraditi »hotel prve vrsti«. Tko je samo jedan puta bio u Ljubljani, osvjeđočio se na vlastite oči, da je ona najprikladnija luka za izlete bilo u koji kraj Kranjske. Knjižica iztiče, (a izticali smo i mi u »Planinaru«), koliku korist nosi planinarstvo Švicarskoj i toga radi piše nepoznati nam rodoljub:

»Ako hočemo torej dospeti do cilja, ako hoćemo povećati promet tujcev in

si s tem odpreti neusahljiv vir dohodkov, ravnati nam se bode po izgledu Nemcev. Če so si Nemci ustanovili svoj Deutsch-öster. Alpen-Verein, ki deluje po svih svojih sekcija z velikim uspehom celo po slovanskih dežela, zakaj bi si Slovani ne ustanovili „Občeslovenskega planinskega društva“ v katerem bi se svezali slovenski, česki, hrvatski, poljski, srbski i ruski turisti. Naša misel je, da je v to poklicano naše »Slovensko planinsko društvo«, ki je na domačih tleh v kratki dobi in z malimi sredstvi marsikaj storilo za turistike.«

Godine 1894. obdržava se u Petrogradu sveslavenska izložba, pa ta knjižica več sada potiče na sudjelovanje i »Slov. plan. društvo«, da si ono tamo osigura poseban odjel za planinarstvo u kojem bi se u slikama prikazale krasote kranjske zemlje, pak izložili i njihovi opisi, da se tako privuče u slovenske krajeve što više gostova.

»Zatorej vsi možje na krov, na edino gospodarsko in revno delo — to je na povzdigo prometa tujcev — ki bode koristilo meščanu, ki bode pudokoj koristi donešalo tudi našemu kmetu!«

Raznice.

Koliko je palo kiše i drugih oborina u nekim gorovitim krajevima domovine g. 1899. u milimetrima. Na Fužini 1487 mm., u Gospicu 1280, u Gračacu 1859 mm., u Hopovu na Fruškoj gori 340 mm., u Jasenku na Velikoj Kapeli 2234 mm. u Jelenskoj na Moslavackoj gori 644, u Kalju u Žumberku 1135 mm., na Velikoj Kapeli 2723 mm., u Karlobagu 1104 mm., u Korenici 1175 mm., u Križevcima

880, u Kutini 826, u Lapcu dolnjem 1321, u Lepoglavi 1089, u Našicama 817, u Ogulinu 1816 mm., u Oštarijama na Velebitu (924 m. nadmorske visine) 2233 mm., u Otočcu 1401, u Pakracu 1291, Petrinji 1021, Petrovaradinu 604, na Plitvičkim jezerima 3673 (najviše), u Požegi 738, u Senju 876, na Sljemenu 1382, u Sv. Ivanu-Zelini 736, na Udabinu 1355, u Zlataru 951, u Zrmanji (u Lici) 1648 mm. godišnje oborine.

Sadržaj: Jesenski zvuci. — Na Preradovićevu vrhu. — Okolo Martijanca. — Izlet na otok Prvić. — Na Vršku. — Družtvene vesti. — Književne obznane. — Raznice.